

Kvarteret Löparen 6, 7 och 9

Dokumentation inför rivning

Kulturhistorisk dokumentation

Kvarteret Löparen 6, 7 och 9
Sala Socken
Västmanlands Län

Victoria Bly och Emma Karp

Kvarteret Löparen 6, 7 och 9

Kulturhistorisk dokumentation

Kvarteret Löparen 6, 7 och 9
Sala Socken
Västmanlands län

Länsmuseets dnr: VLM 170086

Victoria Bly och Emma Karp

Utgivning och distribution:
Västmanlands läns museum
Karlgatan 2, 722 14 Västerås
Tel 021-39 32 22
E-post: lansmuseet@regionvastmanland.se
Hemsida: www.vastmanlandslansmuseum.se

© Västmanlands läns museum 2017

Omslagsfoto: vlm-kmvek-1179, vlm-kmvek-905, vlm-kmvek-897, vlm-kmvek-1248.

Foto: Där inget annat anges är fotografier tagna av Emma Karp, Västmanlands läns museum.

Kartor ur allmänt kartmaterial © Lantmäteriet i2017/00463.

Innehåll

1	Inledning	6
1.1	Bakgrund och Syfte.....	6
1.2	Metod och material	7
1.3	Disposition	7
2	Beskrivning och historik	8
2.1	Kvarteret Löparen 6, 7 och 9	8
2.2	Ladugård med tillbyggnad	12
2.3	Lager	17
2.4	Tork	19
2.5	Lager	21
2.6	Bilverkstad	23
2.7	Garage	26
2.8	Bostadshus och affär	28
2.9	Verkstadshall.....	32
2.10	Bilverkstad	34
2.11	Garage	35
2.12	Restaurang.....	37
3	Kulturhistorisk värdering	40
	Litteratur och källor.....	41
	Bildförteckning.....	42
	Administrativa uppgifter	44

1 Inledning

Västmanlands läns museum har på uppdrag av Sala kommun, Samhällsbyggnadskontoret, genomfört en kulturhistorisk dokumentation av kvarteret Löparen 6, 7 och 9. Arbetet har omfattat arkiv- och litteraturstudier, fotodokumentation samt karaktärisering och kulturhistorisk värdering av bebyggelsemiljön. För värderingen har *Kulturhistorisk värdering av bebyggelse* skriven av Axel Unnerbäck använts.¹ Rapporten har sammanställts av byggnadsantikvarie Victoria Bly och bebyggelseantikvarie Emma Karp.

Bild 1. Karta som visar kvarteret Löparens placering i Sala, samt Salas placering i Västmanlands län. Lantmäteriet 2017.

1.1 Bakgrund och Syfte

Merparten av byggnaderna i Löparen 6, 7 och 9 planeras att rivas för att ge plats åt ny bebyggelse i enlighet med den fördjupade översiktsplanen för Sala stad, ”att bygga vidare på Salas innerstadskvarter i Östra kvarteren och Silvervallen”. En ny detaljplan har tagits fram, Dp 4049 Del av Östra kvarteren och Silvervallen.

Syftet med den kulturhistoriska dokumentationen av kvarteret Löparen 6, 7 och 9 är bevara bilden av byggnaderna, dess miljö och historia. Det innefattar att återge dess karaktär, utseende, egenskaper, historia och kulturhistoriska värden.

¹ Unnerbäck, R. Axel, *Kulturhistorisk värdering av bebyggelse*, 1. uppl., Riksantikvarieämbetets förl., Stockholm, 2002.

1.2 Metod och material

Arbetet med den kulturhistoriska dokumentationen har omfattat arkivgenomgång, fältarbete, analys av arkivmaterial samt att sammanställa det insamlade materialet i rapport.

Arkiv- och litteraturstudier har genomförts för att få en bild av byggnadernas historik. Arkiv som har besökts är Sala kommunarkiv och Västmanlands läns museums arkiv. Sala kommunarkiv besöktes den 20 juni 2017. Arkivmaterialet bestod av ritningar, byggnadsbeskrivningar, kartmaterial och fotografier. Relevant arkivmaterial avfotograferades och analyserades för att få en bild av förändringar som skett och vilken verksamhet som bedrivits i byggnaderna.

Fotodokumentationen har omfattat samtliga tolv byggnader i kvarteret Löparen 6, 7 och 9. Vid fotograferingen prioriterades byggnadernas exteriörer, men även interiörer fotograferades. Foton togs på plats den 19 juni 2017 varav ett urval presenteras i den här rapporten. Övriga foton finns i läns museets arkiv.

Vid den kulturhistoriska värderingen har Axel Unnerbäcks *Kulturhistorisk värdering av bebyggelse* från 2002 använts. Unnerbäcks system för kulturhistorisk värdering bygger på olika grundmotiv som talar för ett bevarande av byggnaden eller anläggningen. Dessa grundmotiv har han delat in i två grupper: 1) dokumentvärden, vilket innebär så kallade ”objektiva” egenskaper som bär på kunskap om något, och 2) upplevelsevärden, vilket är en mera subjektiv värdering av den upplevelse byggnaden eller anläggningen ger.

1.3 Disposition

Rapportens inledande kapitel redogör för uppdragets bakgrund, syfte, metod, material och disposition. Sedan följer kapitel två som innehåller beskrivning av den aktuella bebyggelsen och genomgång av dess historik. Beskrivning och historik anges för varje byggnad under separata rubriker i ordningen byggnaderna i Löparen 6, 7 och slutligen 9. Beskrivningarna kompletteras med bilder och bildtext. Slutligen presenteras kapitel tre, där den kulturhistoriska värderingen av kvarteret Löparen 6, 7 och 9 presenteras.

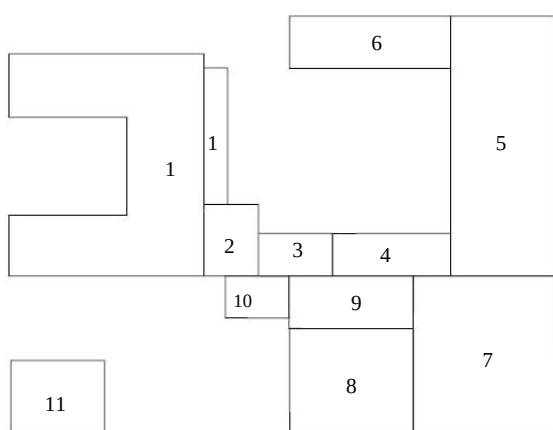
2 Beskrivning och historik

2.1 Kvarteret Löparen 6, 7 och 9

Beskrivning av kvarteret Löparen

Sala stad har en stadskärna med regelbunden rutnätsplan med omväxlande kvadratiska och rektangulära kvarter som härstammar från 1600-talet. Kvarteret Löparen 6, 7 och 9 ligger i Sala stads östra delar. Kålgårdsgatan delar kvarteret från Salas tätbebyggda stadskärna med en trädad i nord-sydlig riktning. Bostadsbebyggelsen åt väster på andra sidan Kolgårdsgatan är tätt bebyggd och har låga byggnadsvolymer. Åt öster från kvarteret finns obebyggda asfaltsytor och långa siktlinjer, och även en f.d. sportanläggning som följs av ett affärs- och industriområde. Även denna bebyggelse är byggd i låga byggnadsvolymer. Söderut blir bebyggelsen allt glesare och strax norr om kvarteret återfinns ytterligare industrier.

Kvarteret Löparen omgärdas av Kungsgatan i norr, Bergslagsgatan i öster, Norrbygatan i söder och Kålgårdsgatan i väster. Bebyggelsen inom kvarteret varierar gällande både nuvarande och tidigare funktion, och gällande utformning. Liksom bebyggelsen inom de kringliggande kvarteren är den låg, bortsett från en byggnad. Kring och inom kvarteret Löparen finns uppvuxna grönstrukturer i form av gräsmattor, träd och buskar.

Hus av betydande värde

Byggnader som har höga kulturhistoriska värden, men inte är ensamma i sitt slag i Sala idag, jämfört med blåmarkerade byggnader. Grönmarkerade byggnader är mycket välbevarade representanter för sin respektive tidsperiod. De är symboler för sin stil, ideal och tillkomstperiod. Byggnadernas ursprungliga funktion är ofta tydligt avläsbar. De grönmarkerade byggnaderna kan också ha särskilda/utmärkande arkitektoniska kvaliteter. Byggnaderna följer sitt områdes kvartersmönster, ideal och gatustruktur. Förändring av dessa byggnader bör göras med stor varsamhet och i medverkan av en antikvariskt sakkunnig.

Hus av värde för stadsbilden

Byggnader som bidrar till att förstärka gatubildens karaktär genom gemensamma drag med blå- och grönmarkerade byggnader eller byggnader som är värdefulla på grund av sin tidstypiska karaktär. De rödmarkerade byggnaderna är ofta mer ombyggda än de som fått en högre värdering. Ett exempel på ombyggnad är att bottenvåningarna har inretts till butikslokaler och skyltfönster har tagits upp i fasaderna, vilket också är en tydlig årsring, medan övervåningarna fortfarande har den ursprungliga utformningen. Byggnadernas volymer och skala mot gatan är ofta viktiga för kulturmiljön som helhet.

Förändring rekommenderas

Dessa byggnader är i stora drag välbevarade, men har förvanskats på ett sätt som har minskat byggnadens kulturhistoriska värden. Exempelvis kan byggnaderna ha fått nya balkonger, takkupor, ändrad färgsättning eller fasadmateriäl, utbytta fönster eller stänkpåsar istället för slätpåsar eller spritputs. Återställande av det som förvanskats rekommenderas därför. Återställandet kan bidra till att byggnaden får ett högre kulturhistoriskt värde.

Värdefull miljö

Ett område med röd rutig markering omfattar en sammanhållen miljö med särskilt höga kulturhistoriska värden. Det rör sig om gårdsmiljöer, parkmiljöer och gatubilder. I miljöerna är ofta äldre bebyggelsestruktur och kvartersstruktur tydlig. Miljöerna har också höga estetiska värden. I vissa områden är även gatan i sig värdefull. En sammanhållen värdefull miljö kan bidra till ett högre kulturhistoriskt värde i byggnaderna i området. Vid förändringar i dessa miljöer är det särskilt viktigt att ta hänsyn till hur miljön som helhet kommer att påverkas.

Bild 2. Överst t.v. 1) ladugård med tillbyggnad, 2) lager, 3) tork, 4) lager, 5) verkstad, 6) garage, 7) bostadshus och affär, 8) verkstadshall, 9) bilverkstad, 10) garage, 11) restaurang. Figur: Västmanlands läns museum.

Bild 3. Överst t.h. och ovan. Färgindelning av kvarteret Löparen. Kvarteret inom röd markering. Hämtad från: Sala centrum – Kulturhistorisk bebyggelseinventering, 2010.

Kvarteret ligger strax öster om gränsen till Riksintresset *Sala silvergruva och Sala bergstad* [U16]. I Sala stads bebyggelseinventering är flera av husen inom kvarteret Löparen utpekade som kulturhistoriskt värdefulla. Hus nr 1, 7, 8 och 9 är utpekade som "Hus av betydande värde", och hus nr 11 är utpekat både som "Hus av värde för stadsbilden" och som "Förändring rekommenderas" (bild 2-3). Förutom detta är gårdsmiljön inom hus nr 1 utpekat som en "Värdefull miljö" (bild 3).

Sala stad anlades 1624 på ett område som tidigare varit obebyggt. Gator anlades i ett rätvinkligt system som bildade kvarter i form av rektanglar och kvadrater. I centrum lämnades plats för ett kvadratisk torg. Denna plan går än idag tydligt att urskilja i Sala centrum. Bebyggelsen bestod av jordbruksbebyggelse och tomterna ägdes av bergsmän. 1747 brann staden, men byggdes upp igen efter en ny stadsplan som i stort överensstämde med den gamla. Under 1800-talet fick bebyggelsen allt med stadsmässig karaktär. Det var trångt på tomterna av byggnader och det förekom sällan trädgårdar. Dock fanns ett område i östra delen av staden där det förekom tomtindelade kålgårdar, inom vilket område kvarteret Löparen idag är placerat.

9

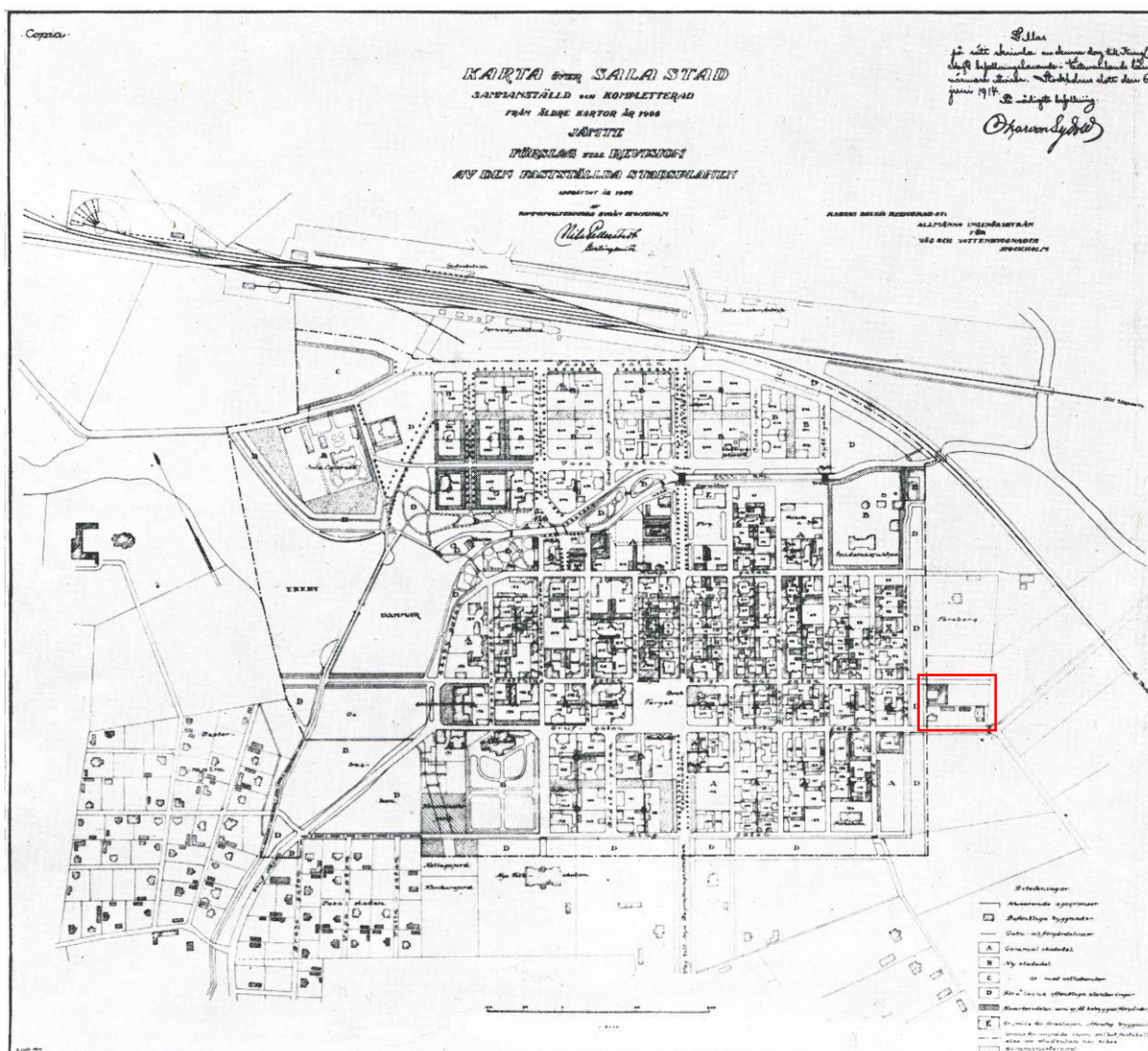

Bild 5. Ovan. Karta från 1909 till Sala stadsplan 1914. Bebyggelsen i kvarteret Löparen 6, 7 och 9 är inom röd markering. Sala kommunarkiv.

På en karta avritad 1909 syns innerstadens tydliga avgränsning, dock har kålgårdarna så smått börjat att bebyggas, varav det aktuella kvarteret Löparen är ett av få områden som har byggnader uppförda. Mindre verksamheter såsom garveri, snickerifabrik, svagdricksbryggeri, målarverkstad och färghandel fanns eller kom att uppföras i området.

Området kvarteret Löparen ingår i stadsplaner fastställda 1914 och 1932. 1946 ändrades stadsplanen i området Löparen m.fl., upprättad av stadsarkitekt Sten H-L-Gumaelius. Områdets användning blev då endast för "småindustri och jämförligt ändamål". I närliggande kvarteret Tränaren fanns vid tiden redan industrier och planer fanns att uppföra industri inom beklädnadsbranschen (Slitmans fabrik) i Löparen 8. I handlingarna för den ändrade stadsplanen nämns också planer på att anlägga en bilreparationsverkstad i kvarteret Löparen. I närliggande kvarteret Hopparen var användningen bostadsändamål.

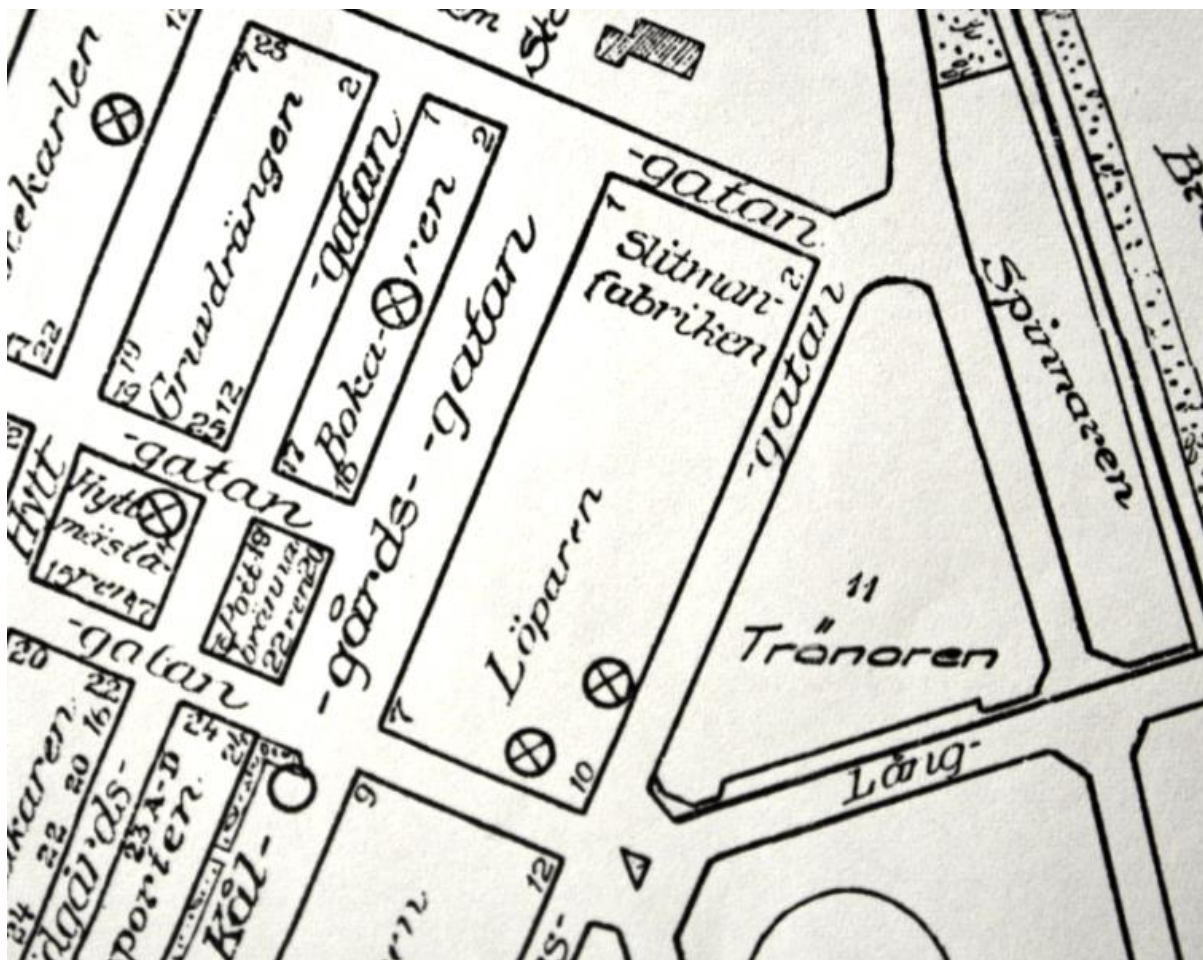
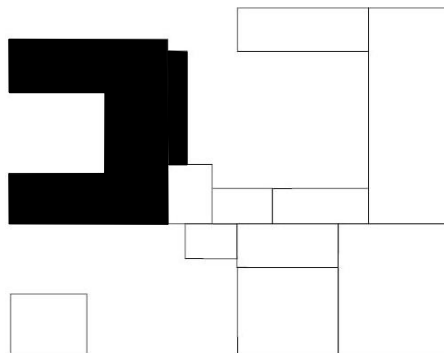

Bild 6. Ovan. Utdrag ur karta från 1955. Rund ring med kryss i symboliserar bilverkstad. I kvarteret Löparen fanns vid tiden två bilverkstäder. Sala kommunarkiv.

2.2 Ladugård med tillbyggnad

Löparen 6

Byggnaden som ursprungligen användes som ladugård och stall står numera tom. Dess placering är i det nordvästra hörnet av Löparen 6, och fasaden går utmed Kålgårdsgatan. Byggnadens användningsområde har varierat genom åren, vilket har lett till kraftiga interiöra förändringar i vissa delar. Dock har exteriören i stor omfattning behållit sin karaktär som ladugårdsbyggnad, vilket har möjliggjort att byggnaden kontinuerligt har behållit sin koppling till Salas rurala arv. Den arkitektoniska stilen har liksom många svenska ekonomibyggnader kopplade till lantbruk och uppförda mellan ca 1890-1940 ett drag av den så kallade lantgotiken. Här framträder stilen i spetsdetaljerna på den stående fasadpanelen.

Byggnadsdel	Material, färg, utförande	Kommentar
Byggnadstyp	Jordbruksbebyggelse/kontor/bostadsbebyggelse/handel.	
Nuvarande funktion	Ej i bruk.	
Tidigare funktion	Ladugård, stall, vagn- och vedbod, kontor, bostad, utställningslokal.	
Byggår	1903	
Stomme	Regelverk och stolpverk.	
Grund	Sten.	
Fasadmaterial	Liggande och stående träpanel. Locklistpanel in mot gården. Vit puts på ena gaveln ut mot vägen.	
Fönster	Varierande. 3 bågar 6 rutor i varje, 3 bågar 3 rutor i varje, 3 bågar 8 rutor i varje. Två stora fönster med en ruta ut mot vägen, tillhörande forna utställningsverksamheten.	
Dörrar	Enkel trädörr in mot gården. En profillist upptill. Handtag med förlorat handtrycke i metall. Rostad skylt med texten "OBS! Parkera ej framför dörren". Enkel trädörr dold i fasaden in mot gården. Locklistpanel målad i ljusgul linoljefärg. Äldre beslag. Hänglås. Inget handtag. En dörr med flyttning i sidled. Liggande panel. Vitmålad. Enkel trädörr vitmålad. Fönster i övre del. Enkel trädörr ut mot gatan. Vitmålad. Övre fönsterparti.	
Fasadkulör	Faluröd med vita knutar och snickerier. Ljusgul linoljefärg på fasad in mot gården in mot gården med gröna knutar och snickerier.	
Takform	Sadeltak.	
Takmaterial	Tvåkupigt tegel. Sinuskorrugerad plåt på lägre utbyggnad in mot gården.	
Antal våningar	2	
Utmärkande detaljer	Igensatta tidigare luckor i fasaden med spår kvar av tidigare beslag. Taktassar i likhet med taktassar på restaurangbyggnad.	Luckorna i fasaden är kopplade till jordbruksverksamheten.
Skick	Mycket dåligt skick.	
Beskrivning byggnadskonstruktion	Byggnadskropp med två flyglar, ihopkopplade med byggnadskroppen i mitten. In mot gården finns en lägre utbyggnad.	

Historisk beskrivning

När de äldsta nuvarande byggnaderna på kvarteret Löparen 6 uppfördes låg tomten cirka 15 meter utanför Sala stadsplan. Tomten kallades Bergsmanstomten No 155 och tillhörde C. Larsson. Innan befintlig ladugård byggdes fanns en uthusbyggnad uppförd 1899 på tomten.

1903 uppfördes ladugård med stall- och vagnsbod av K. Larsson i två vinklar. Norra och södra byggnadsdelarna mot Kålgårdsgatan byggdes senare om till bostadsdelar. Den södra byggnadsdelen mot Kålgårdsgatan gjordes 1912 om till bostadsdel med rum och kök på nedervåningen och rum och kök på ovanvåningen. Arkitekt var John Eriksson och ägare av fastigheten var då Y. Söderman. 1957 byggdes denna del om till utställningslokal och kontor.

Beträffande den norra byggnadsdelen närmast Kålgårdsgatan finns inga exakta uppgifter om när den gjordes om till bostadsdel. Av kvarvarande byggnadsdetaljer som dörrar och handfat/kommod bör det ha skett någon gång på 1910- 20-talet. Den norra bostadsdelen ändrades 1942 och 1944. 1942 gjordes ett vindfång och kontor inreddes. 1944 ändrades delen från att ha varit två lägenheter till en. På ovanvåningen gjordes ett kök om till herrum och på nedanvåningen ändrades vindfånget till en hall.

1946 inrymde byggnaden spannmålslager.² 1966 gavs ett tillstånd för betning av spannmål med bekämpningsmedel klass 1 och 2.

1903 Nybyggnad - stall, ladugård, vagn- och vedbod.

1912 Ombyggnad av södra delen närmast Kålgårdsgatan till bostad.

1903 – 1932, men troligen på 1910-20-talet. Ombyggnad av norra delen till bostad.

1942 Ombyggnad av norra delen till kontor med vindfång plan 1.

1944 Ombyggnad av norra delen; vindfång borttogs, kök på ovanvåningen borttogs.

1946 Byggnaden inrymde spannmålslager.

1957 Omändring - södra bostadsdelen ändrades till utställningslokal och kontor.

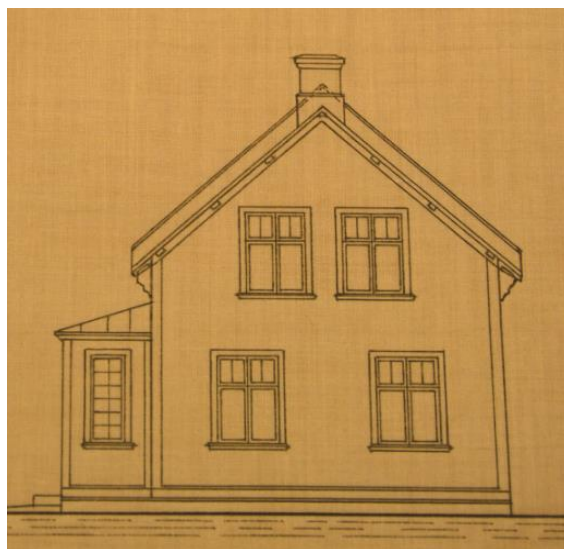
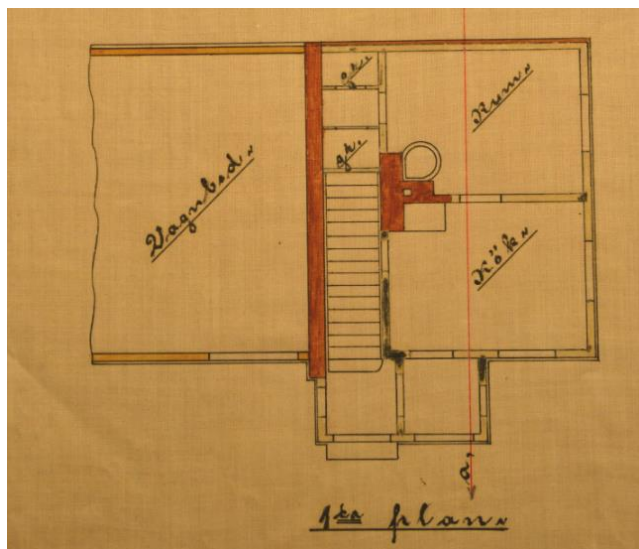

Bild 7. Ovan t.v. Ombyggnad av södra delen mot Kålgårdsgatan. Från 1912. Sala kommunarkiv.

Bild 8. Ovan t.h. Fasad mot Kålgårdsgatan. Sala kommunarkiv.

² Ek, Hjördis, *Sala innerstad: kulturhistorisk byggnadsinventering*, Västmanlands läns museum, Sala, 1979.

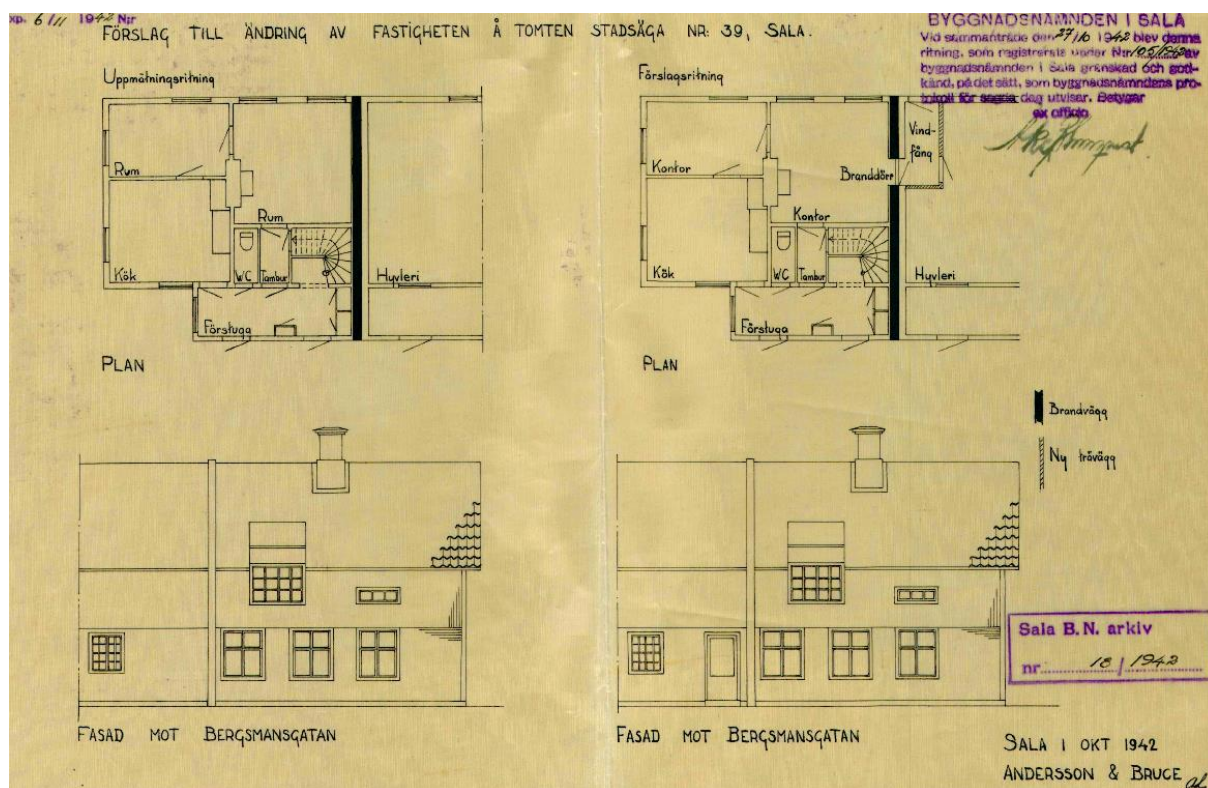
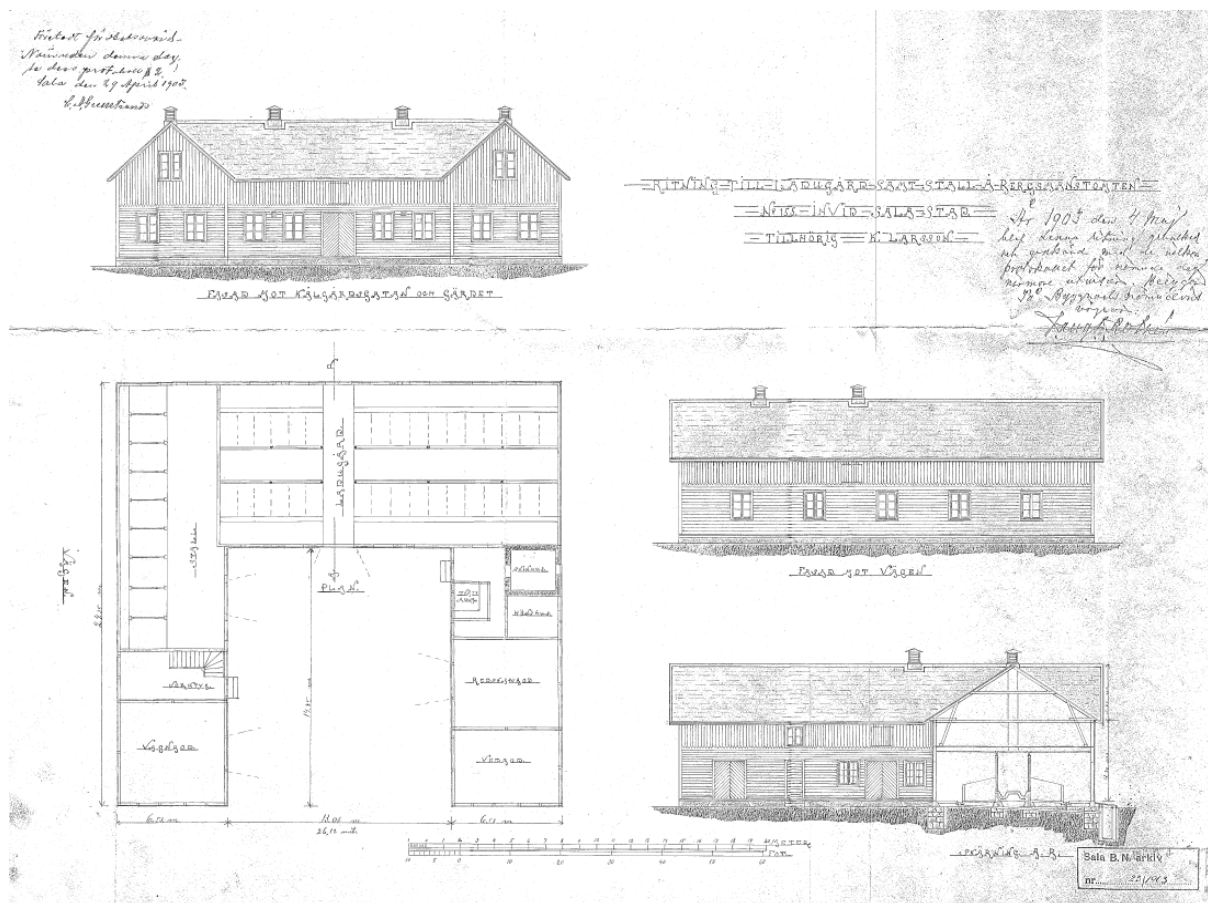

Bild 9. Överst. Ritning från 1903 på befintlig ladugård med stall och vagnsbod. Sala kommunarkiv.
Bild 10. Nederst. I den norra byggnadsdelen mot Kålgårdsgatan, som tidigare gjorts om till bostadsdel, tillfördes 1942 ett vindfång. Sala kommunarkiv.

Bild 11. Överst t.v. Fasad mot Kålgårdsgatan. Takfötter under taksprånget. vlm-kmvek-1152.

Bild 12. Överst t.h. Fasad mot Kålgårdsgatan. vlm-kmvek-897.

Bild 13. Mitten t.v. Ladugårdens gårdsplan. vlm-kmvek-1117.

Bild 14. Mitten t.h. Ladugårdens gårdsplan. vlm-kmvek-1112.

Bild 15. Mitten t.v. Fasad mot nordväst. vlm-kmvek-967.

Bild 16. Mitten t.h. Fasad mot nordväst. vlm-kmvek-979.

Bild 17. Nederst t.v. Fasad in mot kvarterets gårdsplan. vlm-kmvek-902.

Bild 18. Nederst t.h. Tillbyggnaden in mot gårdsplanen. vlm-kmvek-1376.

Bild 19. Överst t.v. Ladugårdens övre våning som inrymde spannmålsmagasin. vlm-kmvek-1064.

Bild 20. Överst t.h. Ladugårdens övre våning. vlm-kmvek-1073.

Bild 21. Mitten t.v. Tidigare stall, ursprunglig färgsättning. vlm-kmvek-1052.

Bild 22. Mitten t.h. Tidigare utställningslokal som ändrades 1957 från bostadsdel. vlm-kmvek-1318.

Bild 23. Nederst t.v. 1944 ändrades kök på ovanvåningen i den norra bostadsdelen till herrum. vlm-kmvek-1010.

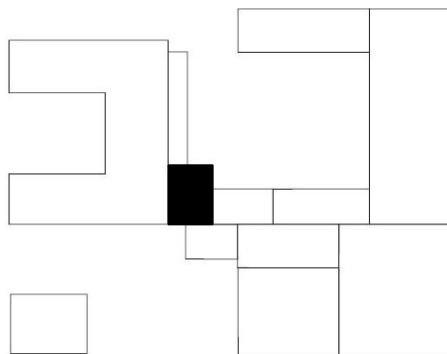
Bild 24. Nederst m. Äldre handfat med kommod i den norra bostadsdelen som tyder på att den norra bostadsdelen gjordes på 1910-20-talet. vlm-kmvek-1559.

Bild 25. Nederst t.h. Dörrar i den norra bostadsdelen. vlm-kmvek-1562.

2.3 Lager

Löparen 6

Lagerbyggnaden är placerad med fasaden mot kvarterets innergård. Den uppfördes 1946 för att tjäna delvis som lager på ovanvåningen, och delvis som garage på bottenvåningen. Innan nybyggnationen fanns det ett provisoriskt regnskydd på platsen. Idag står byggnaden oanvänd. Tillsammans med övriga fasader in mot kvartersgården har den målats i en ljus gul kulör.

Byggnadsdel	Material, färg, utförande	Kommentar
Byggnadstyp	Jordbruksbebyggelse.	
Nuvarande funktion	Ej i bruk.	
Tidigare funktion	Lager, garage.	
Byggår	1946	
Stomme	Murverk.	
Grund	Gjuten.	
Fasadmaterial	Slätputs.	
Fönster	-	
Dörrar	Två dubbeldörrar i bottenvåningen. Övre glasparti i var dörr med två bågar och 8 småspröjsade glas i varje. En enkeldörr i bottenvåningen. En dubbeldörr i övervåningen. Övre glasparti i var dörr med fyra glas i spröjs i varje.	
Fasadkulör	Ljusgul.	
Takform	Sadeltak.	
Takmaterial	Tvåkupigt tegel.	
Antal våningar	2	
Utmärkande detaljer	Hög tegelskorsten.	
Skick	Mycket dåligt skick.	
Beskrivning byggnadskonstruktion	Rektangulär byggnadskropp med två portar på nedre planet och en ovanvåning med en dubbeldörr.	Eventuellt kan den övre delen ha använts då den övre våningen tjänade som lager.

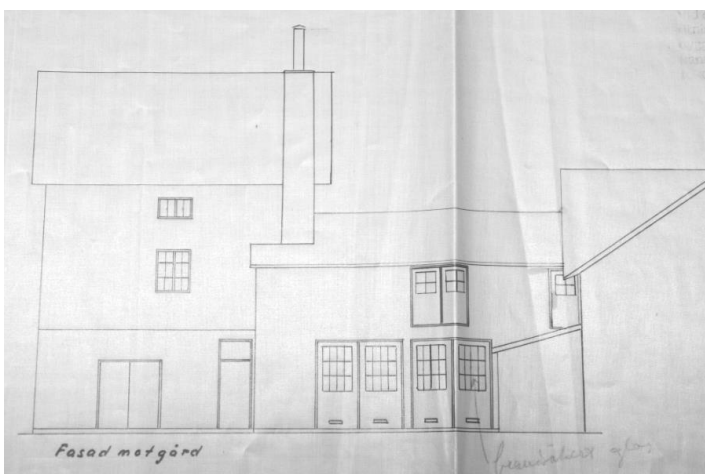
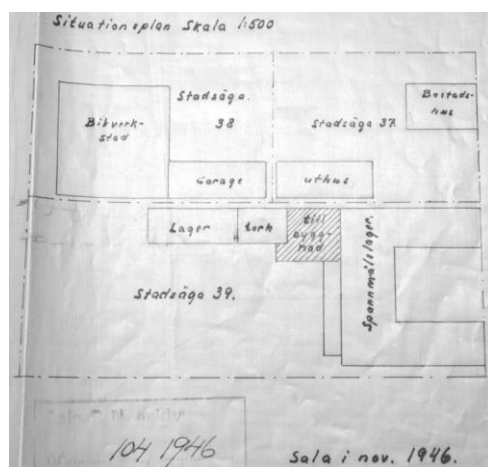

Bild 26. Ovan t.v. Nybyggnad av lager med garage i bottenvåningen skedde 1946. Sala kommunarkiv.

Bild 27. Ovan t.h. Nybyggnadsritning på fasaden mot gården. Till vänster syns den befintliga torken. Sala kommunarkiv.

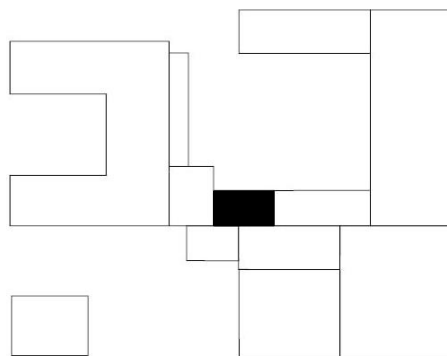

*Bild 28. Överst. Lagerbyggnaden sedd från innergården. vlm-kmvek-906.
Bild 29. Nederst. Dubbeldörr in till lagerbyggnaden. vlm-kmvek-1378.*

2.4 Tork

Löparen 6

Torkbyggnaden är placerad på kvarterets innergård. Det finns inga exakta uppgifter på när torkanläggningen uppfördes, men enligt byggnadsinventeringen som ägde rum i Sala 1978 uppfördes byggnaden någon gång mellan 1908 och 1946. Det finns ritningar som visar att torken påbyggdes 1943, och har således uppförts innan 1943.

Byggnadsdel	Material, färg, utförande	Kommentar
Byggnadstyp	Jordbruksbebyggelse.	
Nuvarande funktion	Ej i bruk.	
Tidigare funktion	Tork.	
Byggår	Mellan 1908 och 1943.	
Stomme	Regelverk.	
Grund	Gjuten.	
Fasadmaterial	Grov puts och stående träpanel.	
Fönster	Ett in mot gården med en båge med 2x4 rutor i spröjs. Ett trekantigt fönster på ena gaveln som saknas glas.	Ev. något mer tidigare fönster. Kan även ha varit luckor.
Dörrar	En dörr flyttbar i sidled. Stående träpanel. En enkeldörr i trä. Målade i grön linoljefärg.	
Fasadkulör	Ljusgul linoljefärg samt faluröd.	
Takform	Sadeltak.	
Takmaterial	Tvåkupigt taktegel.	
Antal våningar	Två våningar. Övre våning med högt i tak.	
Utmärkande detaljer	Högsta byggnaden i kvarteret. Hopbyggd med tegelskorsten.	
Skick	Dåligt skick.	
Beskrivning byggnadskonstruktion	Högsta byggnaden i kvarteret. Vetter endast ut mot innergården.	

Bild 30. Ovan t.v. Torkbyggnad sedd till vänster i bild. vlm-kmvek-905.

Bild 31. Ovan t.h. Torkbyggnaden i vinkel från nordväst. vlm-kmvek-1309.

Bild 32. Överst t.v. Port och dörr in till torkbyggnaden. vlm-kmvek-1391.

Bild 33. Överst t.h. Torkbyggnadens övre del och innertak sett nerifrån. vlm-kmvek-1359.

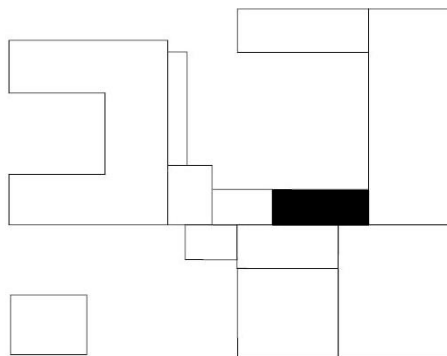
Bild 34. Nederst t.v. Torkbyggnadens nedervåning. vlm-kmvek-924.

Bild 35. Nederst t.h. Torkbyggnadens nedervåning. vlm-kmvek-1399.

2.5 Lager

Löparen 6

Det finns olika uppgifter om när lagerbyggnaden uppfördes. Byggnadsinventeringen från 1978 menar att det ska ha uppförts någon gång mellan 1908 och 1946. På en karta uppritad 1945 finns byggnaden inte med, vilket borde innebära att den uppfördes efter 1945. Senare har byggnaden kommit att användas som verkstad och lagerlokal. Dess fasad och portar vetter ut mot kvarterets innergård.

Byggnadsdel	Material, färg, utförande	Kommentar
Byggnadstyp	Industribebyggelse.	
Nuvarande funktion	Ej i bruk.	
Tidigare funktion	Verkstad.	
Byggår	Mellan 1908-1946.	Troligen 1945-1946.
Stomme	Troligen regelverk.	
Grund	Gjuten.	
Fasadmaterial	Stående pärlspont och puts.	
Fönster	-	
Dörrar	Fyra dubbeldörrar in mot gården. Trädörrar med plåt undertill. Övre halvan två rektangulära fönsterrutor per enkeldörr, indelade i 2x5. En av dubbeldörrarnas fönsterrutor är täckta med plåt. Svartmålad.	
Fasadkulör	Ljusgul linoljefärg och vit puts.	Av färgrester ser ursprungsfärgen ut att ha varit faluröd.
Takform	Pulpettak.	
Takmaterial	Trapetskorrugerad plåt.	Tidigare grå takpapp.
Antal våningar	1 ½	
Utmärkande detaljer	En lucka i övre delen av fasaden.	
Skick	Dåligt skick.	
Beskrivning byggnadskonstruktion	Mindre byggnad med enda fasad som vetter utåt mot gården.	

Bild 36. Lagerlokal. Den lägre byggnaden till vänster i bild. Sedd från innergården. vlm-kmvek-908.

Bild 37. Ovan t.v. Port in till lagerlokal. vlm-kmvek-915.

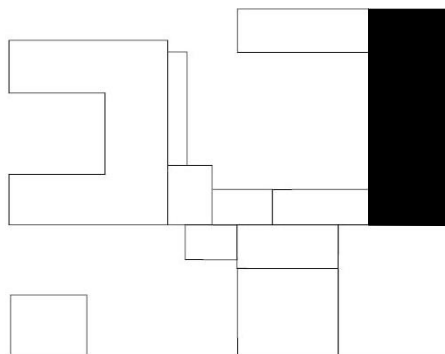

Bild 38. Ovan t.h. Detalj av port och ursprungligt nyckellås som har målats över med svart färg vid ett senare tillfälle. vlm-kmvek-917.

2.6 Bilverkstad

Löparen 6

Den tidigare bilverkstaden som idag står tom uppfördes 1960. Dess garageportar går både ut på gatufasaden mot Bergslagsgatan och in mot kvarterets innergård. Dess färgsättning och materialkomposition är typisk för tiden då byggnaden uppfördes.

Byggnadsdel	Material, färg, utförande	Kommentar
Byggnadstyp	Industribyggnad.	
Nuvarande funktion	Ej i bruk.	
Tidigare funktion	Bilverkstad.	
Byggår	1960	
Stomme	Murverk.	
Grund	Gjuten.	
Fasadmaterial	Gult tegel.	
Fönster	Mot innergården: tre stycken med 6 bågar. Grönmalade. Två fönster med två bågar och englas ut mot gatan. Ett med tre fönster och tre glas. Grönmalade.	
Dörrar	Två gröna nyare verkstadsportar in mot gården, fem ut mot gatan. Två trädörrar klädda med stående panel ut mot gatan. Grönmalade. Fönster i övre del.	
Fasadkulör	Tegelgult.	
Takform	Sadeltak.	
Takmaterial	Sinuskorrugerad plåt. Grönmalad.	
Antal våningar	1	
Utmärkande detaljer	Häng- och stuprännor målade i samma gula nyans som fasaden.	
Skick	I behov av underhåll.	
Beskrivning byggnadskonstruktion	Rektangulär byggnad. I anslutande del till bostad och affär har byggnaden två våningar, i övrigt en våning med högt i tak i tidigare bilverkstadsdel.	

Historisk beskrivning

De första ritningarna av John Anderssons bilaffär upprättades 1959. Byggnaden omfattande 2796,5 kvm och uppfördes året därefter. Verksamheten innefattade både butik och verkstadsservice. 1966 gjordes en ändring på fasaden mot Bergslagsgatan då två dörröppningar gjordes där två fönsteröppningar fanns.

1960 Nybyggnad av verkstad.

1960 Uppsättning av skylt Roos Bonoplast skyltar, Roos neon Västerås.

1966 Ändring av fasad på verkstadsbyggnad mot Bergslagsgatan.

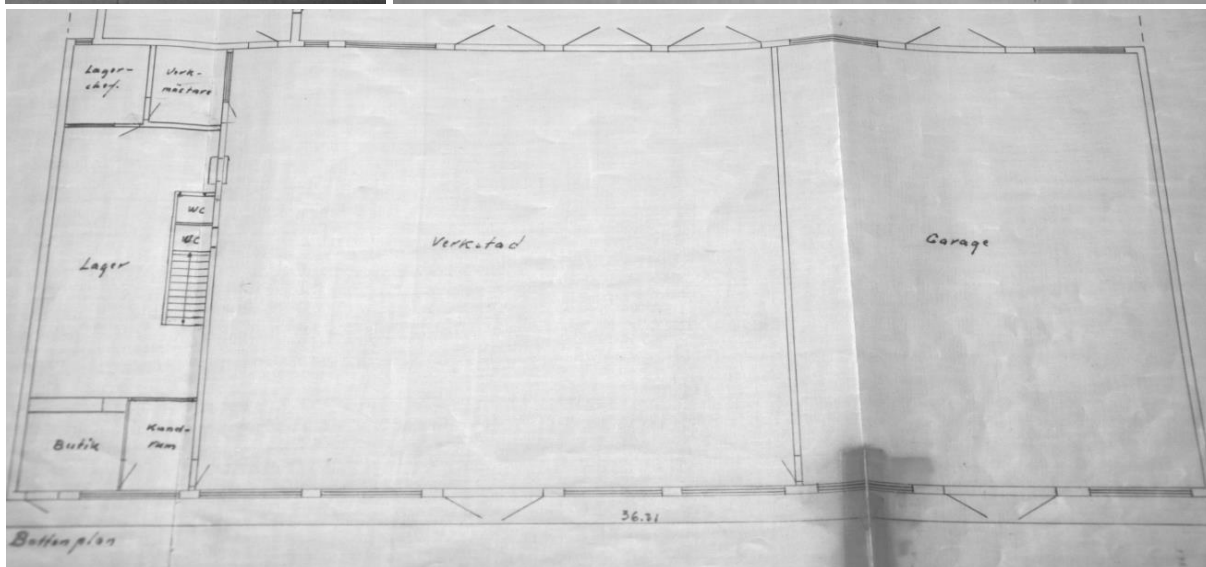
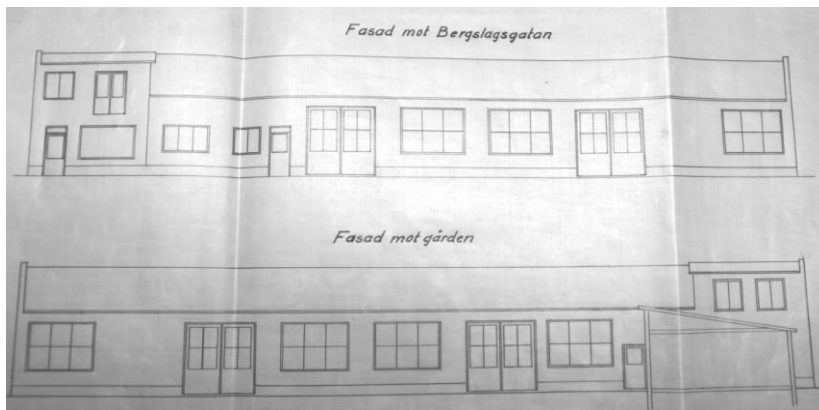
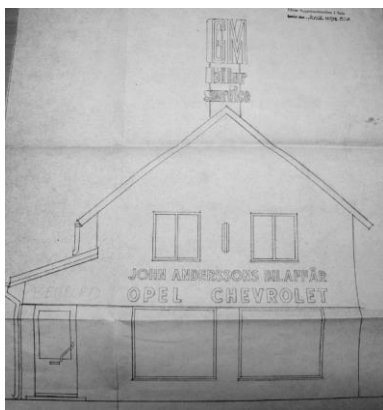

Bild 39. Överst t.v. Fasadritning på John Anderssons bilaffär, 1959. Sala kommunarkiv.

Bild 40. Överst t.h. Fasadritningar John Anderssons bilaffär/verkstad, 1960. Sala kommunarkiv.

Bild 41. Mitten. Planritning nybyggnad 1960. Sala kommunarkiv.

Bild 42. Nederst t.v. Bilverkstad sedd från innergården. vlm-kmvek-1198.

Bild 43. Nederst t.h. Bilverkstadens fasad ut mot Bergslagsgatan. Sedd från nordost. vlm-kmvek-910.

Bild 44. Överst t.v. Butiksdel i bilverkstaden. vlm-kmvek-1197.

Bild 45. Överst t.h. Kontorsdel till John Anderssons bil AB, notera skylten. vlm-kmvek-1195.

Bild 46. Mitten t.v. Bilverkstadens interiör, verkstadsdel. vlm-kmvek-948.

Bild 47. Mitten t.h. Kundexpidering i bilverkstaden. vlm-kmvek-1603.

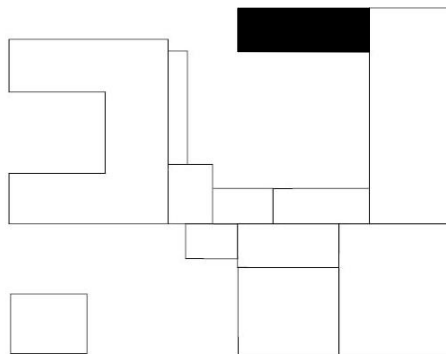
Bild 48. Nederst t.v. Den f.d. bilverkstaden har en väl bevarad interiör från 1960. vlm-kmvek-1570.

Bild 49. Nederst t.h. Pump inne i verkstaden. vlm-kmvek-953.

2.7 Garage

Löparen 6

Garagebyggnaden som idag inte är i bruk uppfördes ursprungligen efter ritningar av arkitekt Nils Emilsson. Garageportarna vetter in mot kvartersgården och baksidan som vetter utåt är klädd i sinuskorrugerad plåt. Dess för tiden typiska formspråk hänger samman med den intilliggande verkstaden.

Byggnadsdel	Material, färg, utförande	Kommentar
Byggnadstyp	Industribyggnad.	
Nuvarande funktion	Står tom. Endast bråte i mindre omfattning är samlat.	
Tidigare funktion	Garage.	
Byggår	1960	
Stomme	Regelverk.	
Grund	Gjuten.	
Fasadmaterial	Gult tegel och sinuskorrugerad plåt. En mindre del med liggande träpanel.	
Fönster	-	
Dörrar	Garageportar som är flyttbara i sidled. Målade i gul linoljefärg. Dubbla trädörrar med nedre halvan klädd i plåt. Målade gröna. Tidigare fönsterrutor numera ersatta av grå heltäckande plåt.	
Fasadkulör	Tegelgult. Träpanelen är delvis omålad och delvis målad i ljusgul linoljefärg.	
Takform	Pulpettak.	
Takmaterial	Sinuskorrugerad plåt.	
Antal våningar	1	
Utmärkande detaljer	Portar flyttbara i sidled.	
Skick	Dåligt skick.	
Beskrivning byggnadskonstruktion	Byggnaden är placerad med långsidan in mot gården där även de flyttbara portarna är.	

Historisk beskrivning

Innan befintligt garage byggdes fanns på platsen troligen ett provisoriskt regnskydd avsedd åt en av Röda korsets ambulanser. I samband med att John Anderssons bilaffär byggdes med huvudfasad mot Bergslagsgatan uppfördes garaget i korrugerad plåt 1960 på gården i kvarteret Löparen 6. Arkitekt var Nils Emilsson.

1943 fanns troligen på platsen ett provisoriskt regnskydd för en till Röda korset hörande ambulans.

1960 Nybyggnad av garage.

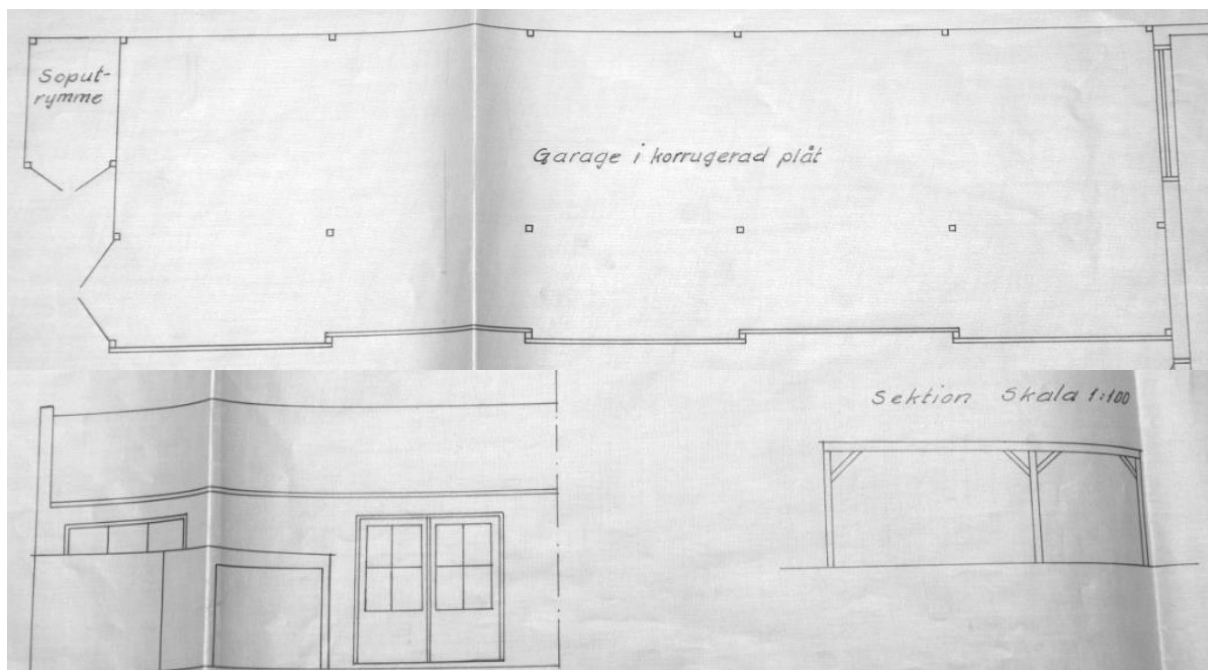

Bild 50. Överst. Nybyggnadsritningar från 1960 på garage i korrugerad plåt som uppfördes på gården i kv Löparen. Situationsritning överst och sektionsritning nederst. Sala kommunarkiv.

Bild 51. Mitten. Garagebyggnaden sedd från innergården. vlm-kmvek-904.

Bild 52. Nederst t.v. Garagebyggnadens interiör. vlm-kmvek-1028.

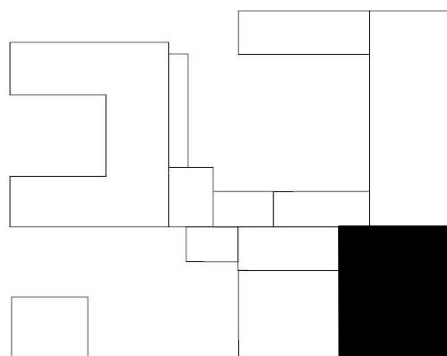
Bild 53. Nederst t.h. Garageport. Närmast bilverkstaden, byggnad 5. vlm-kmvek-912.

2.8 Bostadshus och affär

Löparen 7

Byggnaden som rymmer bostadshus och affär är belägen i det sydöstra hörnet av kvarteret, inom Löparen 7. Den gränsar till Bergslagsgatan samt Norrbygatan.

Byggnaden har byggts om i omgångar, både interiört och exteriört, för att anpassas efter nya ägare och användningsområden. Denna byggnad är den enda i kvarteret som idag inte planeras att rivas.

Byggnadsdel	Material, färg, utförande	Kommentar
Byggnadstyp	Bostadsbebyggelse/Handel.	
Nuvarande funktion	Bostadshus och butik/utställningslokal.	
Tidigare funktion	Tidigare redskapsfabrik, bostad, verkstad och butik.	
Byggår	1903	
Stomme	Tegel.	
Grund	Gjuten.	
Fasadmaterial	Slätputs.	
Fönster	Gavelfasaden: Tre stora englas. Tre Englas med galler. Två fönster med fyra bågar. Långsidan: Tre igensatta fönster. Fyra med två bågar och spröjs. Ett med två bågar och spröjs. Ett fönster med 6 bågar och småspröjs. Brunmålat. Övriga vitmålade.	
Dörrar	Gaveln: Två enkeldörrar, en med ljusinsläpp. Långsidan: Två dörrar. En enkeldörr i ek. Ljusinsläpp på sidan. Övre del i glas. Sparkskydd i rostfritt stål. En port till tidigare verkstadsverksamhet. Övre delar med fönsterrutor. 3x5. Brun, grön och ljusgråmålad.	
Fasadkulör	Gul.	
Takform	Sadeltak.	
Takmaterial	Tvåkupigt taktegel.	
Antal våningar	2	
Utmärkande detaljer	Balkong.	
Skick	I behov av underhåll.	
Beskrivning byggnadskonstruktion	Större byggnadskropp i två våningar. Lägre byggnadsdel på byggnadens baksida som idag håller butik/utställningslokal.	

Historisk beskrivning

Byggnaden har tidigare använts som redskapsfabrik och bilverkstad. 1903 uppfördes redskapsfabriken i kvarteret Löparen 7 (bild 56), troligen av G.A. Ahlström. Byggnaden uppfördes i sten och hade även stenfasad (se bild 54). Senare putsades byggnaden.

1927 inreddes en bostadsvåning i fabriken på andra våningen (bild 57). Möjligen var våningen tänkt som bostad åt fabrikör J.A. Westerberg själv, dåvarande ägare av fastigheten. Det var en praktfull våning med tre rum plus vardagsrum, sovrum, sal, badrum, kök, serveringsrum, tambur och garderober. För planlösning se bilaga. J.A. Westerberg var vagnmakare och senare Volvos första Volvorepresentant.

1937 utökades verkstadsbyggnaden med en ytterligare tillbyggnad. Tillbyggnaden påverkade främst fasaden mot gården (bild 58). Exakta uppgifter på när redskapsfabriken lades ned och

verksamheten övergick till bilverkstad har inte hittats, men uppgifter säger att bilverkstaden "byggdes om" 1950, alltså kan verksamheten ha startat i slutet av 1940-talet. Förslagsritningar på om- och tillbyggnad finns från 1940-talet men som enligt kommunarkivet inte blev gjorda.

Ytterligare en ombyggnad av bilverkstaden skedde 1958-59 av J.A. Westerberg (bild 61).

1903 Nybyggnad redskapsfabrik.

1927 Ombyggnad, inredande av bostadsvåning 1 trappa upp.

1937 Tillbyggnad av verkstadsbyggnad.

1950 Ombyggnad av bilverkstad.

1958 Om- och tillbyggnad av verkstad, Westerbergs bilverkstad.

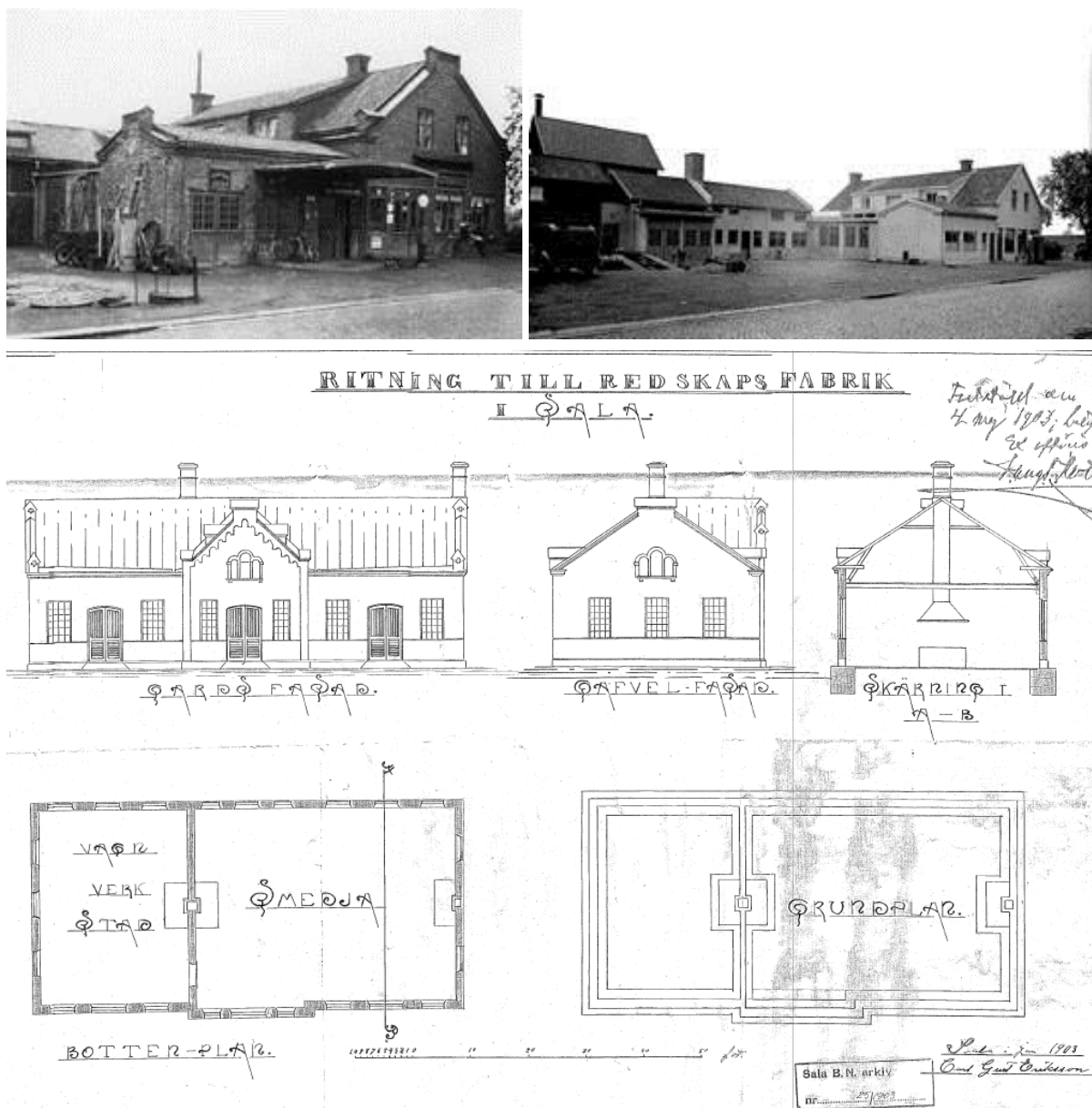

Bild 54. Överst t.v. Westerbergs fastighet med ursprunglig stenfasad. Sven Norlings samling, Sala kommunarkiv. Fotad i slutet av 1940-talet.

Bild 55. Överst t.h. Westerbergs fastighet efter ombyggnationen 1950. Sven Norlings samling, Sala kommunarkiv. Foto från någon gång mellan 1950 och 1958.

Bild. 56. Nederst. Nybyggnadsritningar på redskapsfabriken, 1903. Sala kommunarkiv.

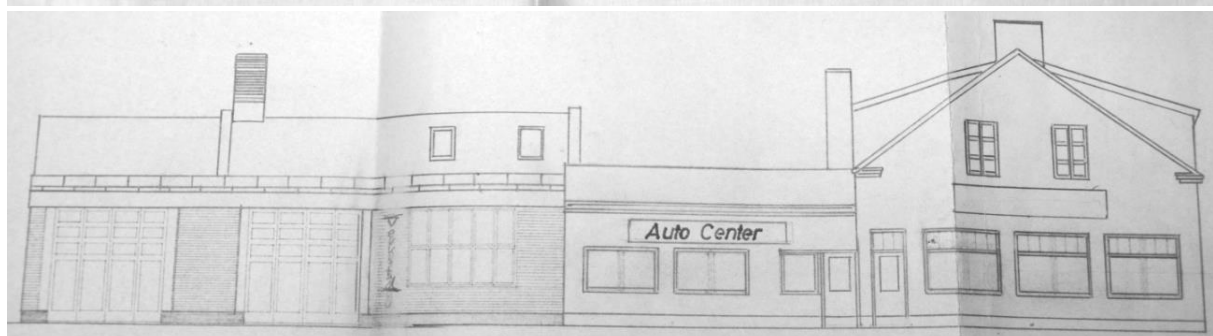
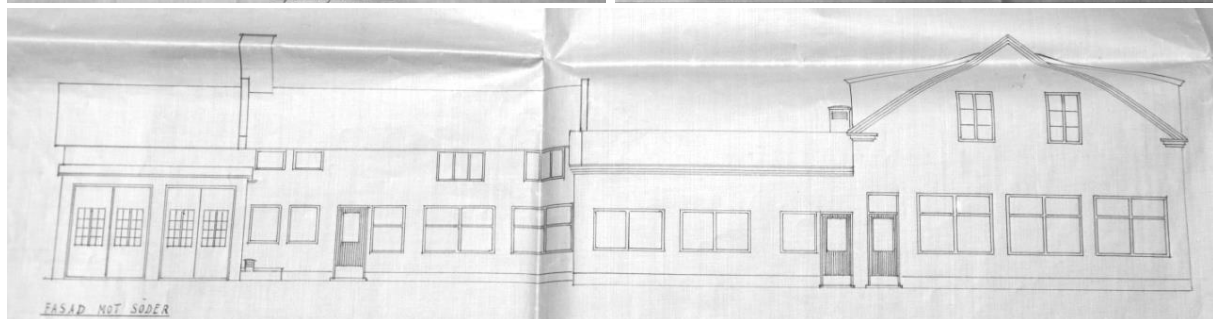
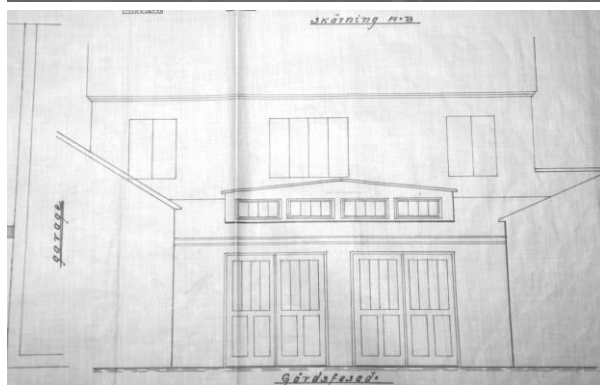

Bild 57. Överst. 1927 inreddes andra våningen till bostadsvåning. Sala kommunarkiv.
 Bild 58. Mitten t.v. Tillbyggnad av verkstad skedde 1937, ritning mot gårdsfasad. Sala kommunarkiv.
 Bild 59. Mitten t.h. Om- och tillbyggnad av bilverkstad 1950. Sala kommunarkiv.
 Bild 60. Mitten. Om- och tillbyggnad av bilverkstad 1950. Sala kommunarkiv.
 Bild 61. Nederst. Om- och tillbyggnad av bilverkstaden, fasad mot Norrbygatan, Sven Jonssons arkitektkontor AB 1958. Sala kommunarkiv.

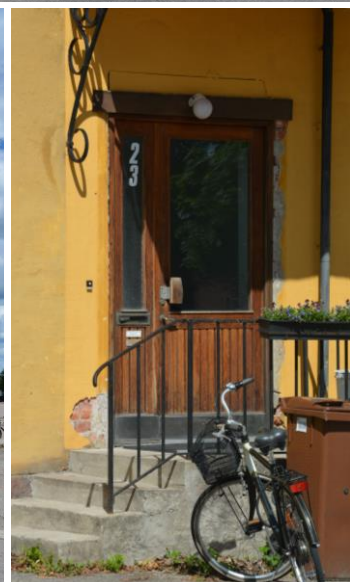

Bild 62. Överst. Före detta redskapsfabriken sedd från Bergslagsgatan. vlm-kmvek-1181.

Bild 63. Mitten t.v. Ovanvåningen är inredd till bostad och utställningslokal till vänster i bild. vlm-kmvek-1176.

Bild 64. Mitten t.h. Entrédörr mot Bergslagsgatan. vlm-kmvek-1182.

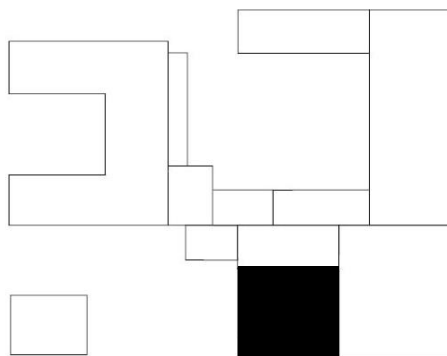
Bild 65. Nederst t.v. Portar som tillkom i samband med bilverkstaden. vlm-kmvek-1187.

Bild 66. Nederst t.h. Stort glasparti som tillkom i samband med bilverkstaden. vlm-kmvek-1190.

2.9 Verkstadshall

Löparen 7

Verkstadshallen uppfördes 1958-59 och används idag som bilverkstad. Den angränsar till Norrbygatan i söder. På senare år har ombyggnationer i mindre omfattning skett. Byggnaden uppfördes ursprungligen med stora glaspartier med mycket ljusinsläpp. Dessa har dock till stor del täckts för inifrån på senare tid.

Byggnadsdel	Material, färg, utförande	Kommentar
Byggnadstyp	Industribebyggelse.	
Nuvarande funktion	Bilverkstad.	
Tidigare funktion	Verkstadshall.	
Byggår	1958-59	
Stomme	Murverk	
Grund	Gjuten.	
Fasadmaterial	Rött tegel.	
Fönster	Fyra stycken med 10 fönsterbågar. Svartmålade. Englas.	
Dörrar	Två verkstadsportar som vetter ut mot gatan. En enkeldörr. Svartmålade.	
Fasadkulör	Rött tegel.	
Takform	Sadeltak.	
Takmaterial	Ej utrett.	Tidigare papptak. Kan idag vara ersatt av svartmålad plåt.
Antal våningar	1	
Utmärkande detaljer	-	
Skick	Gott skick.	
Beskrivning byggnadskonstruktion	En näst intill kvadratisk byggnad. Sadeltaket har en mycket svag lutning.	

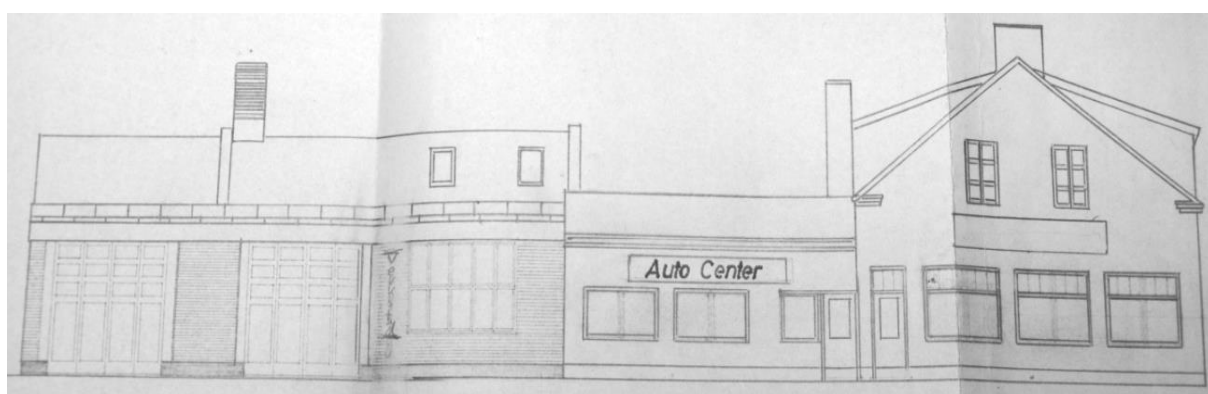

Bild 67. Om- och tillbyggnad av bilverkstaden, fasad mot Norrbygatan, Sven Jonssons arkitektkontor AB 1958. Sala kommunarkiv.

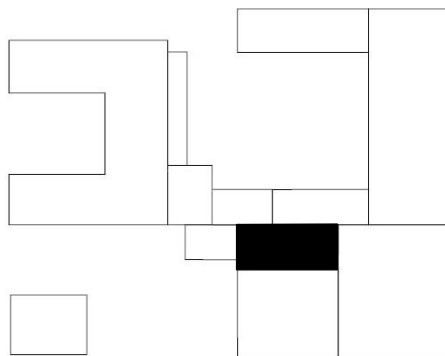

Bild 68. Överst. Verkstads hallen sedd från Norrbygatan. vlm-kmvek-1170.
Bild 69. Nederst. Verkstads hallens nyinstallerade portar. vlm-kmvek-1172.

2.10 Bilverkstad

Löparen 7

Bilverkstaden, eller en del av den, uppfördes 1950. Byggnaden är knappt synlig från runtom. Endast från gårdsplan på Löparen 9 skymtas ena gaveln.

Byggnadsdel	Material, färg, utförande	Kommentar
Byggnadstyp	Industribebyggelse.	
Nuvarande funktion	Bilverkstad.	
Tidigare funktion	-	
Byggår	1950	
Stomme	Ej utrett.	
Grund	Gjuten.	
Fasadmaterial	Slätputsad.	
Fönster	Takfönster i englas.	
Dörrar	-	
Fasadkulör	Ljusgul.	
Takform	Sadeltak.	
Takmaterial	Tvåkupigt taktegel.	
Antal våningar	2	
Utmärkande detaljer	-	
Skick	Bra skick.	
Beskrivning byggnadskonstruktion	Byggnad som omsluts i sin helhet av kringliggande byggnader.	

Historisk beskrivning

Nybyggnad skedde 1950 (s. 28, bild 55). Ett fotografi från slutet av 1940-talet hämtat från Sala kommunarkiv visar dock att delar av byggnaden kan vara äldre än år 1950 (s. 28, bild 54). Om- och tillbyggnad skedde 1958.

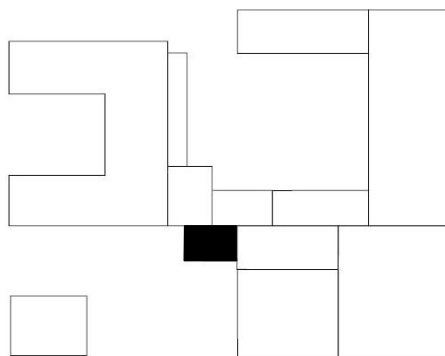
Bild 70. Ovan t.v. Bilverkstaden skymtar mellan verkstadshall och garage. vlm-kmvek-1164.

Bild 71. Ovan t.h. Bilverkstadens gavel ut mot gårdplanen. vlm-kmvek-1144.

2.11 Garage

Löparen 7

Garagebyggnaden som ligger inom Löparen 9 nås från bilparkeringen på Löparen 7 och 9.

Byggnadsdel	Material, färg, utförande	Kommentar
Byggnadstyp	Industribebyggelse.	
Nuvarande funktion	Garage/förråd.	
Tidigare funktion	Garage/förråd/bilutställningstak.	
Byggår	1960	
Stomme	Regelverk.	
Grund	Gjuten.	
Fasadmaterial	Stående lockpanel.	
Fönster	-	
Fasadkulör	Faluröd.	
Dörrar	Två garageportar i svart trapetskorrugerad plåt. Två dubbeldörrar i svartmålad stående träpanel.	
Takform	Pulpettak, brutet ovanför garageportarna som ett ytterligare skydd.	
Takmaterial	Sinuskorrugerad plåt. Gråmålad.	
Antal våningar	1	
Utmärkande detaljer	-	
Skick	I behov av underhåll.	
Beskrivning byggnadskonstruktion	Rektangulär byggnadskropp.	Har troligen tidigare varit en längre byggnad, och gått längs med hela ladugårdsbyggnadens flygel.

Historisk beskrivning

Garagebyggnaden uppfördes 1960 och kallades då bilutställningstak. Någon gång efter 1978 har delar av byggnaden avlägsnats.

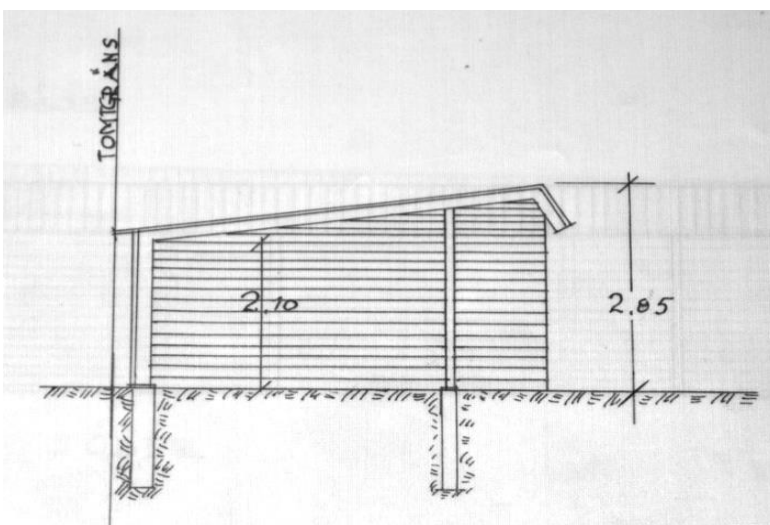
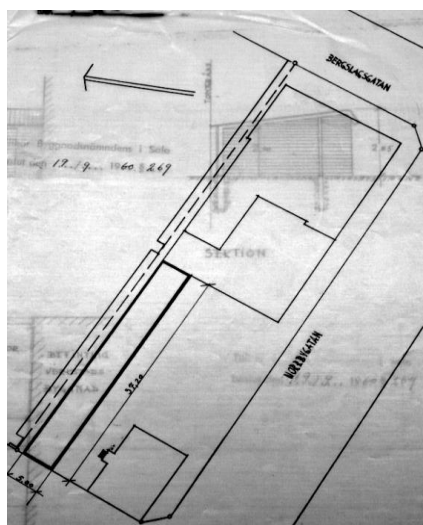

Bild 72-73. 1960 byggdes ett bilutställningstak. Detta har senare förkortats. Sala kommunarkiv.

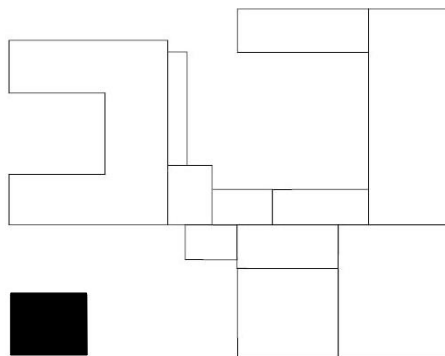
Bild 74. Överst. Garagebyggnadens placering på gården. vlm-kmvek-1144.

Bild 75. Nederst. Garagebyggnaden med stående lockpanel och sinuskorrugerad plåt. vlm-kmvek-1145.

2.12 Restaurang

Löparen 9

Restaurangbyggnaden är den enda byggnaden placerad inom Löparen 9. Den ligger i sydvästra hörnet av kvarteret och angränsar till Norrbyvägen i söder och Kålgårdsgatan i väster. Den ligger inte i anslutning till någon annan byggnad i kvarteret. Idag står byggnaden oanvänd men den senaste verksamheten som drevs var en pizzarestaurang.

Byggnadsdel	Material, färg, utförande	Kommentar
Byggnadstyp	Serveringsverksamhet	
Nuvarande funktion	Ej i bruk.	
Tidigare funktion	Matservering, bostad, affärshus.	
Byggår	Före 1908. Troligen byggd omkring 1900.	
Stomme	Ej utrett.	Troligen regelverk.
Grund	Sten.	
Fasadmaterial	Stående lockpanel. Grönmålad.	Tidigare grå eternit.
Fönster	En- och tvåluftsfönster. Fönsterluckor öppningsbara i sidled för försäljning.	
Fasadkulör	Grön.	
Takform	Sadeltak.	
Takmaterial	Ljusgrått plåttak i bandtäckt.	
Antal våningar	2	
Utmärkande detaljer	Figursågade taktassar.	
Skick	Dåligt skick.	
Beskrivning byggnadskonstruktion	Fristående byggnad med tidigare skilda verksamheten på ovan och nedervåning. Trapp som leder upp till övervåning finns både på fasaden och på insidan.	

Historisk beskrivning

Byggnaden har bland annat inrymt bostadshus, affärshus och matservering, och uppfördes omkring 1900. På 1950-talet byggdes bostadshusets nedervåning om till affärshus. I slutet av 1970-talet byggdes affärshuset om till att inrymma gatukök på nedanvåningen. Ett gatukök med namnet *Matstugan* hade förutom försäljning mot gatan även utrymmen för kunderna att sitta inne i lokalen. Byggnaden kom senare att användas som pizzeria.

Före 1908 Nybyggnad. Troligen omkring 1900.

1958 Ombyggnad av bostadshus till affärshus.

1974 Komplettering av sanitetsinredning.

1979 Ombyggnad från affärshus till gatukök + kundutrymmen.

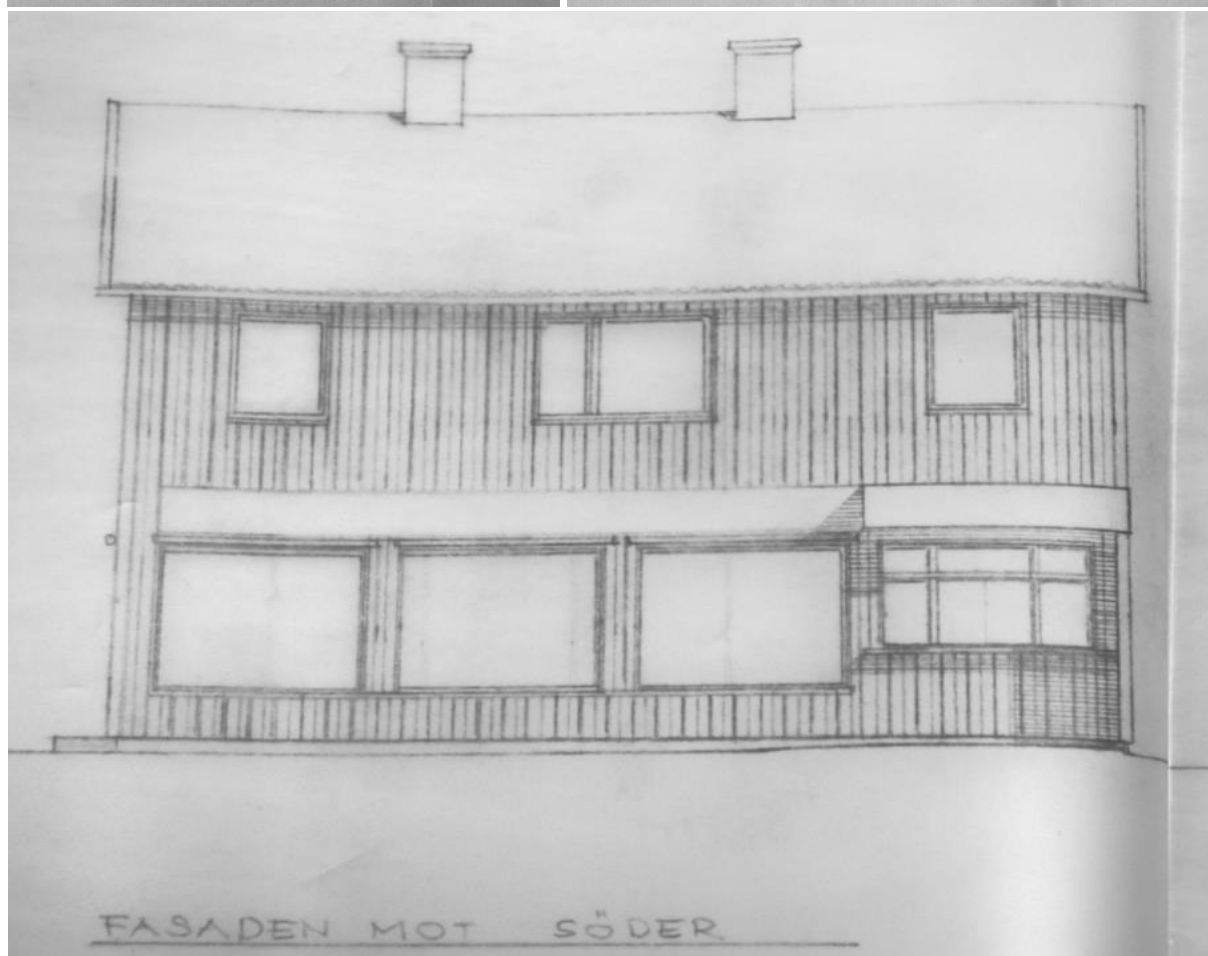
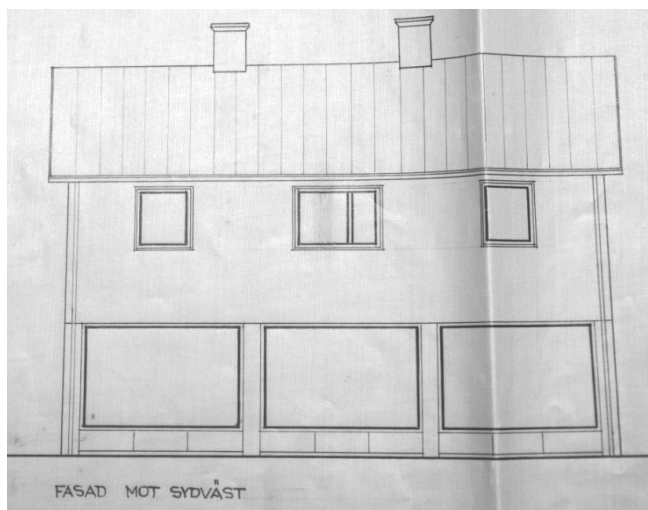
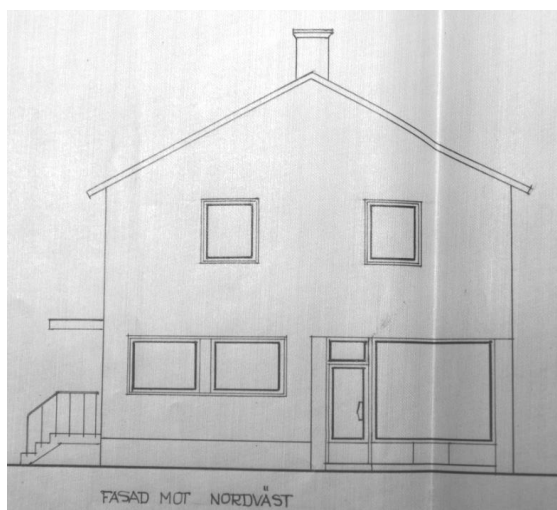

Bild 76-77. Överst. Bostadshuset byggdes 1958 om till affärshus. Sala kommunarkiv.

Bild 78. Ovan. 1979 byggdes hus 11 om från affärshus till gatukök på nedanvåningen. Sala kommunarkiv.

Bild 79. Överst t.v. Byggnaden sedd från korningen Kålgårdsgatan-Norrbygatan. vlm-kmvek-1249.

Bild 80. Överst t.h. Fasad sedd från gården. vlm-kmvek-1244.

Bild 81. Mitten t.v. Detalj av fasad. Taktass i samma utförande som återfinns på ladugården. vlm-kmvek-1252.

Bild 82. Mitten t.h. Serveringsrum på nedervåning i tidigare restaurang. vlm-kmvek-1284.

Bild 83. Nederst t.v. Kök på nedervåningen i tidigare restaurang. vlm-kmvek-1310.

Bild 84. Nederst t.h. Kök på ovanvåning i tidigare bostadsdel. vlm-kmvek-1302.

3 Kulturhistorisk värdering

Kvarteret Löparen var ett av de första kvarteren som började att bebyggas öster om stadskärnans tydliga avgränsning. Innan det bebyggdes, kring sekelskiftet 1900, bestod området av kålgårdar. Flera av kvarterets första byggnader som uppfördes finns idag kvar i Löparen 6, 7 och 9 och berättar om områdets funktion i staden kring sekelskiftet 1900. En f.d. ladugård, redskapsfabrik och ett bostadshus hör till denna äldsta bebyggelse. Idag hör ladugården till de sista av Sala stads rurala spår som finns bevarade i stadens centrala delar. Bebyggelsen med dess placering och karaktär i förhållande till staden ger genom sin koppling till Sala stads rurala arv ett *lokalhistoriskt värde* och är en viktig del i stadens historia.

Under 1900-talet har kvarteret kompletterats med byggnader kopplade till småindustri, bilverkstäder och affärsverksamhet. Stadsplanen över området ändrades till ändamålet småindustri 1946. Senare har även närliggande områden har fyllts på med småindustrier, bl.a. Slitmansfabriken i Löparen 8. Området har således skiftat karaktär från ett område med bostadsändamål, jordbruks- och hantverksverksamhet till ett område med småindustri.

Nybyggnation inom kvarteret har skett allt eftersom att användningsområden och ägare har skiftat, samtidigt som relativt få byggnader i kvarteret har rivits. Som ett resultat innehåller kvarteret ett gytter av olika byggnadskroppar varav de flesta är sammankopplade. Flera av kvarterets ursprungliga byggnader som finns bevarade kan berätta om områdets tidigare användning. Många byggnadsdelar är väl bevarade medan andra är ombyggda, varav båda berättar om byggnadernas historia och tillskriver dem ett *byggnadshistoriskt värde*. Det är dessutom endast ett fåtal byggnader som blivit rivna inom kvarteret.

Verksamheters behov och funktion har styrt tillkomsten och utformningen av byggnaderna inom kvarteret. Många av byggnaderna har byggts om när verksamheternas behov har ändrats, istället för att riva och bygga nytt. På så sätt finns det, genom att besiktiga byggnaderna, möjligheter att få en förståelse av områdets historia och tidigare användning. Genom vissa byggnadsdetaljer finns det även möjlighet att närma sig en datering för byggnaderna. Placering av och den brokiga karaktären hos byggnaderna samt att de är tillkomna och ombyggda efter verksamheternas behov och funktion berättar om ett visst synsätt kring arkitektur som representerar småindustri, vilket ger kvarteret ett *socialhistoriskt värde*.

Flera av kvarterets byggnader berättar om att området skiftat karaktär från jordbruks- och bostadsändamål till småindustri i mitten av 1900-talet med en tyngdpunkt på bilverkstäder. Byggnaderna berättar om ett samhälls skeende då bilen blev en alltmer viktig del i samhällsbyggandet, vilket ger ett *samhällshistoriskt värde* till området. Kvarteret har sedan troligen slutet av 1940-talet inrymt bilverkstad vilken expanderade på 1950- och 60-talet. Fortfarande idag finns en aktiv bilverkstad medan en annan lades ned på 2000-talet. Detta visar på ett *kontinuitetsvärde*. Bilverkstaden som uppfördes 1960 har dessutom ett förstärkande motiv, *autenticitet*, p.g.a. att den är så väl bevarad i ursprungligt skick både exteriört och interiört, bl.a. med kundutrymmen.

Litteratur och källor

Otryckta källor:

Sala centrum – Kulturhistorisk bebyggelseinventering, Sala kommun, Sala, 2010.

Sala kommunarkiv.

Västmanlands läns museums arkiv.

Tryckta källor:

Ek, Hjärdis, *Sala innerstad: kulturhistorisk byggnadsinventering*, Västmanlands läns museum, Sala, 1979.

Jacobsson, Sara och Carver, Anna, *Rapport Kulturmiljö Löparen 7*, Sweco architects AB, 2016.

Näsmark, Johan, *Sala stad: bidrag till dess historia*, Sala, 1923.

Unnerbäck, R. Axel, *Kulturhistorisk värdering av bebyggelse*, 1. uppl., Riksantikvarieämbetets förl., Stockholm, 2002.

Bildförteckning

- Bild 1. Lantmäteriet 2017.
Bild 2. Västmanlands läns museum.
Bild 3. Sala centrum - Kulturhistorisk bebyggelseinventering 2010. Sala kommun.
Bild 4. Sala kommunarkiv.
Bild 5. Sala kommunarkiv.
Bild 6. Sala kommunarkiv.
Bild 7. Sala kommunarkiv.
Bild 8. Sala kommunarkiv.
Bild 9. Sala kommunarkiv.
Bild 10. Sala kommunarkiv.
Bild 11. vlm-kmvek-1152.
Bild 12. vlm-kmvek-897.
Bild 13. vlm-kmvek-1117.
Bild 14. vlm-kmvek-1112.
Bild 15. vlm-kmvek-967.
Bild 16. vlm-kmvek-979.
Bild 17. vlm-kmvek-902.
Bild 18. vlm-kmvek-1376.
Bild 19. vlm-kmvek-1064.
Bild 20. vlm-kmvek-1073.
Bild 21. vlm-kmvek-1052.
Bild 22. vlm-kmvek-1318.
Bild 23. vlm-kmvek-1010.
Bild 24. vlm-kmvek-1559.
Bild 25. vlm-kmvek-1562.
Bild 26. Sala kommunarkiv.
Bild 27. Sala kommunarkiv.
Bild 28. vlm-kmvek-906.
Bild 29. vlm-kmvek-1378.
Bild 30. vlm-kmvek-905.
Bild 31. vlm-kmvek-1309.
Bild 32. vlm-kmvek-1391.
Bild 33. vlm-kmvek-1359.
Bild 34. vlm-kmvek-924.
Bild 35. vlm-kmvek-1399.
Bild 36. vlm-kmvek-908.
Bild 37. vlm-kmvek-915.
Bild 38. vlm-kmvek-917.
Bild 39. Sala kommunarkiv.
Bild 40. Sala kommunarkiv.
Bild 41. Sala kommunarkiv.
Bild 42. vlm-kmvek-1198.
Bild 43. vlm-kmvek-910.
Bild 44. vlm-kmvek-1197.
Bild 45. vlm-kmvek-1195.
Bild 46. vlm-kmvek-948.
Bild 47. vlm-kmvek-1603.
Bild 48. vlm-kmvek-1570.
Bild 49. vlm-kmvek-953.
Bild 50. Sala kommunarkiv.
Bild 51. vlm-kmvek-904.
Bild 52. vlm-kmvek-1028.
Bild 53. vlm-kmvek-912.
Bild 54. Sala kommunarkiv.
Bild 55. Sala kommunarkiv.
Bild. 56. Sala kommunarkiv.
Bild 57. Sala kommunarkiv.

Bild 58. Sala kommunarkiv.
Bild 59. Sala kommunarkiv.
Bild 60. Sala kommunarkiv.
Bild 61. Sala kommunarkiv.
Bild 62. vlm-kmvek-1181.
Bild 63. vlm-kmvek-1176.
Bild 64. vlm-kmvek-1182.
Bild 65. vlm-kmvek-1187.
Bild 66. vlm-kmvek-1190.
Bild 67. Sala kommunarkiv.
Bild 68. vlm-kmvek-1170.
Bild 69. vlm-kmvek-1172.
Bild 70. vlm-kmvek-1164.
Bild 71. vlm-kmvek-1144.
Bild 72. Sala kommunarkiv.
Bild 73. Sala kommunarkiv.
Bild 74. vlm-kmvek-1144.
Bild 75. vlm-kmvek-1145.
Bild 76. Sala kommunarkiv.
Bild 77. Sala kommunarkiv.
Bild 78. Sala kommunarkiv.
Bild 79. vlm-kmvek-1249.
Bild 80. vlm-kmvek-1244.
Bild 81. vlm-kmvek-1252.
Bild 82. vlm-kmvek-1284.
Bild 83. vlm-kmvek-1310.
Bild 84. vlm-kmvek-1302.

Administrativa uppgifter

<i>Västmanlands läns museums dnr:</i>	VLM 170086
<i>Fastighetsbeteckning:</i>	Löparen 6, 7 och 9
<i>Landskap:</i>	Västmanland
<i>Län:</i>	Västmanlands län
<i>Socken:</i>	Sala socken
<i>Kommun:</i>	Sala kommun
<i>Ägare-beställare:</i>	Sala kommun, Samhällsbyggnadskontoret
<i>Antikvarisk medverkan:</i>	Västmanlands läns museum Antikvarisk expertis Emma Karp och Victoria Bly Karlskatan 2 722 14 VÄSTERÅS Tele: 021-39 32 22

– en del av Region Västmanland

Västmanlands läns museum, Karlsgatan 2, 722 14 VÄSTERÅS
Tele: 021-39 32 22 • E-post: lansmuseet@regionvastmanland.se
Hemsida: www.vastmanlandslansmuseum.se